

De algemene verordening (EU) 2016/679 inzake gegevensbescherming (hierna "AVG") beschermt de persoonlijke levenssfeer van de burger bij de verwerking van persoonsgegevens. De AVG legt aan de politieke partijen en de kandidaten die deze gegevens (bv. de kiezerslijst) verwerken in het kader van verkiezingspropaganda de verplichting op om een aantal beginselen en bepaalde rechten van de burger in acht te nemen¹. Om hun kiesresultaten op de dag van de verkiezing op gunstige wijze te beïnvloeden maken de partijen en kandidaten gebruik van de gegevens van de kiezer om berichten op te sturen naar de kiezers. Met het oog op de efficiënte verzending van hun berichten van verkiezingspropaganda halen de partijen en kandidaten de persoonsgegevens van de kiezers op uit diverse bronnen.

In het kader van hun campagne maken de partijen en kandidaten voor hun verkiezingspropaganda gebruik van de kiezerslijst en/of de personenlijsten uit de bevolkingsregisters (deel I). Afhankelijk van de oorsprong van de verwerkte gegevens is de verwerking niet enkel onderworpen aan de AVG maar ook aan specifiekere wetgeving (deel II).

Deze berichten van verkiezingspropaganda kunnen op verschillende manieren naar de kiezers worden verstuurd, bijvoorbeeld per post of e-mail. Er dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan het gebruik van elektronische communicatiemiddelen door de partijen en kandidaten in het kader van hun verkiezingspropaganda (deel III).

I. Gebruik van de kiezerslijst en/of de personenlijsten uit de bevolkingsregisters voor doeleinden van verkiezingspropaganda

I.1. Gebruik van de kiezerslijst voor doeleinden van verkiezingspropaganda

De kiezerslijst is een gegevensbron waartoe de partijen en kandidaten op wettige wijze toegang hebben voor doeleinden van verkiezingspropaganda. De afgifte van afschriften van de kiezerslijst aan de partijen en kandidaten evenals het gebruik van die lijst worden geregeld door artikel 4 van het Brussels Gemeentelijk Kieswetboek. Voor meer informatie verwijzen we u naar de volgende pagina: https://verkiezingen2018.brussels/electeur/de-stemming/de-kiezerlijst?_ga=2.245262661.1504338596.1536220312-1625628632.1536220312

Het Brussels Gemeentelijk Kieswetboek bepaalt dat afschriften van de kiezerslijst kosteloos worden afgegeven, op papier of een elektronische drager naar keuze van de partij of de kandidaat die erom vraagt. Voornoemd wetboek bevat geen nadere bepalingen over de drager waarop de lijst mag worden doorgestuurd en evenmin over de vorm van verzending van de drager. Het is bijgevolg niet

¹ Soms wordt er naar de partijen en kandidaten verwezen met het begrip "verwerkingsverantwoordelijke(n)" en naar de burgers/kiezers met het begrip "betrokkenen".

De AVG definieert het begrip **verwerking** als een bewerking of een geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens of een geheel van persoonsgegevens, al dan niet uitgevoerd via geautomatiseerde procedés, zoals het verzamelen, vastleggen, ordenen, structureren, opslaan, bijwerken of wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiden of op andere wijze ter beschikking stellen, aligneren of combineren, afschermen, wissen of vernietigen van gegevens.

De **verwerkingsverantwoordelijke** wordt door de AVG gedefinieerd als een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan die/dat, alleen of samen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt.

De **betrokkene** wordt door de AVG gedefinieerd als een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon. Als "identificeerbare natuurlijke persoon" wordt beschouwd een natuurlijke persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identificator zoals een naam, een identificatienummer, locatiegegevens, een online identificator of van een of meer elementen die kenmerkend zijn voor diens fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit.

verboden om afschriften van de kiezerslijst via e-mail op te sturen noch om de gegevens door te geven op een onbeveiligde USB-stick die per post zou worden verstuurd.

I.2. Gebruik van de personenlijsten uit de bevolkingsregisters voor doeleinden van verkiezingspropaganda

Artikel 7, 1ste lid van het koninklijk besluit van 16 juli 1992 betreffende het verkrijgen van informatie uit de bevolkingsregisters en uit het vreemdelingenregister (hierna "het koninklijk besluit van 16 juli 1992") bepaalt dat lijsten waarop personen voorkomen die voldoen aan de voorwaarden om de hoedanigheid van kiezer te bezitten, die uit de bevolkingsregisters komen, mogen worden bezorgd aan de politieke partijen. Het verzoek daartoe moet schriftelijk worden geformuleerd en het doel waarvoor de mededeling van de betrokken gegevens door de partij wordt gevraagd moet er duidelijk in worden omschreven. De partij mag deze gegevens niet aan derden meedelen en mag ze evenmin gebruiken voor een ander doel dan hetwelk in het verzoek wordt beschreven. De partij die een dergelijk verzoek indient, moet zich ertoe verbinden een kandidatenlijst voor de volgende gemeenteraadsverkiezingen voor te dragen.

De gegevens op deze lijsten mogen enkel worden gebruikt voor verkiezingsdoeleinden. Het is niet toegelaten de gegevens te gebruiken na de verkiezingsdatum. De verzonden gegevens zijn dezelfde als die welke voorkomen op de kiezerslijst (naam, voornamen, geboortedatum, volledig adres). De lijsten worden afgegeven op papier of op een elektronische drager.

II. Impact van de AVG bij het gebruik van de kiezerslijst en/of de personenlijsten uit de bevolkingsregisters voor doeleinden van verkiezingspropaganda

De politieke partijen die de persoonsgegevens van de burgers gebruiken voor doeleinden van verkiezingspropaganda, zijn gehouden de verplichtingen in acht te nemen die voortvloeien uit de bepalingen waarnaar in het vorige deel wordt verwezen. Die bepalingen komen boven op de grote beginselen die de AVG vaststelt en die de partijen en kandidaten in acht dienen te nemen in het kader van hun activiteiten van verkiezingspropaganda die gebaseerd zijn op de gegevens afkomstig van de kiezerslijst of de personenlijsten uit de bevolkingsregisters (punten II.1. tot II.3.). De acties van politieke promotie van de partijen en kandidaten worden ook beperkt door bepaalde rechten die de AVG vaststelt en waarop de burgers zich kunnen beroepen (punt II.4.).

II.1. Finaliteitsbeginsel van de verwerking van persoonsgegevens

Voor zowel de kiezerslijst als de personenlijsten uit de bevolkingsregisters bepalen de toepasselijke wet- en regelgeving dat de partijen en kandidaten deze lijsten enkel mogen gebruiken voor verkiezingsdoeleinden. Volgens het finaliteitsbeginsel zoals opgenomen in de AVG is de verwerking van persoonsgegevens uit de bedoelde lijsten toegelaten voor zover die verwerking verenigbaar is met het doel waarvoor de gegevens werden verzameld, onder voorbehoud van de inachtneming van de rechten en vrijheden van de betrokkenen (i.e. de kiezers).

Dit beginsel impliceert dat deze lijsten, die voor een welbepaalde verkiezing worden verkregen, enkel in het kader van die verkiezing mogen worden gebruikt. Eender welk ander gebruik, bijvoorbeeld om commerciële doeleinden, is verboden.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest mag de kiezerslijst worden gebruikt vanaf de datum van afgifte van de lijst, tot de dag van de stemming en zelfs nog na de datum van de verkiezing. In voorkomend geval gaat het om een latere verwerking van de persoonsgegevens, i.e. voor een ander doel dan hetgeen waarvoor de gegevens aanvankelijk werd verzameld.

Een dergelijke latere verwerking is toegelaten voor zover ze verenigbaar is met het doel waarvoor de gegevens aanvankelijk werden verzameld. Concreet wordt de mogelijkheid van een latere verwerking

beoordeeld in het licht van het verband tussen het initiële doel en het (de) latere doel(en), van het kader waarin de gegevens werden verzameld, de mogelijke gevolgen van de latere verwerking voor de kiezer en het bestaan van passende waarborgen.

Zo mogen de gegevens uit de kiezerslijsten na de verkiezingsdatum worden gebruikt om de kiezers te bedanken of om hen op de hoogte te brengen van de kiesresultaten, i.e. een doel dat de kiezer zelf kan voorzien of dat als verenigbaar kan worden beschouwd met het initiële doel krachtens een wetsbepaling. Hoe meer tijd er verstrijkt sinds de datum van de verkiezing waarvoor het afschrift van de kiezerslijst werd verkregen, hoe meer het latere gebruik afwijkt van het finaliteitsbeginsel.

De gegevens uit de bevolkingsregisters mogen niet meer worden gebruikt na afloop van de verkiezingen, zelfs niet voor verkiezingsdoeleinden.

De verwerking van de persoonsgegevens van de burgers voor doeleinden van verkiezingspropaganda moet dus verenigbaar zijn met het doel waarvoor de gegevens werden verzameld. Deze verwerking moet ook wettelijk zijn in de betekenis van de AVG.

II. 2. Wettelijkheidsbeginsel van de verwerking van persoonsgegevens

Om wettig te zijn moet een verwerking van persoonsgegevens beantwoorden aan een van de zes wettelijke grondslagen die de AVG vaststelt. Rekening gehouden met het bestaan van deze zes wettelijke grondslagen is de toestemming van de betrokkene dus niet stelselmatig vereist om een verwerking van persoonsgegevens mogelijk te maken. Zo de toestemming echter de wettelijke grondslag vormt, worden de voorwaarden ervan strikt gedefinieerd in de AVG. De toestemming wordt gedefinieerd als "*elke vrije, specifieke, geïnformeerde en ondubbelzinnige wilsuiting waarmee de betrokkene door middel van een verklaring of een ondubbelzinnige actieve handeling hem betreffende verwerking van persoonsgegevens aanvaardt*".

In de betekenis van de AVG worden het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens voor doeleinden van verkiezingspropaganda beschouwd als een prospectieactiviteit in de brede zin. Considerans 47 van de AVG bepaalt: "*De verwerking van persoonsgegevens ten behoeve van direct marketing kan worden beschouwd als uitgevoerd met het oog op een gerechtvaardigd belang.*"

De kieswetgeving en de wetgeving betreffende de bevolkingsregisters laten de partijen en de kandidaten toe gepersonaliseerde verkiezingspropaganda te voeren met de persoonsgegevens van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit de bevolkingsregisters. Bijgevolg hebben de partijen en kandidaten het recht gegevens te verwerken met dit doel. Rekening gehouden met het bovenstaande zouden de partijen en/of kandidaten een wettig belang hebben bij de verwerking van de persoonsgegevens van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit de bevolkingsregisters.

Het wettig belang van de partij moet voorrang hebben op de fundamentele vrijheden en rechten van de betrokken kiezers; dit moet eventueel worden aangetoond door de verwerkingsverantwoordelijke. Bij het afwegen van de belangen van de verwerkingsverantwoordelijke en de betrokkenen dient er onder andere rekening te worden gehouden met de aard van de verzamelde gegevens en het feit dat de betrokkene redelijkerwijze mag verwachten, in het kader van het verzamelen van persoonsgegevens, dat de verwerking kan plaatshebben voor een welbepaald doel. Zo is de verwerking van de gegevens van de kiezerslijst voor doeleinden van verkiezingspropaganda voorzienbaar voor de betrokkenen, i.e. de kiezers van wie de gegevens voorkomen op de lijst.

De zogenaamd gevoelige persoonsgegevens, zoals bedoeld in de artikelen 9 en 10 van de AVG (raciale of etnische afkomst, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, lidmaatschap van een vakbond, politieke overtuiging), mogen door de politieke partijen en de kandidaten niet worden

verwerkt voor doeleinden van verkiezingspropaganda. Zo is het voor de partijen en kandidaten verboden om de gegevens van de personenlijsten uit de bevolkingsregisters te gebruiken om de leden van een gemeenschap van migranten te identificeren met als doel gepersonaliseerde verkiezingspropaganda naar hen op te sturen.

II.3. Kwaliteit en verwerking van de persoonsgegevens

Met de tijd neemt de nauwkeurigheid van de verzamelde persoonsgegevens af. Onjuiste of onvolledige gegevens moeten zo gauw mogelijk worden gecorrigeerd of aangevuld. De AVG verbiedt de verwerking van onjuiste persoonsgegevens.

Bij gebrek aan rechtzetting moeten de onjuiste of onvolledige gegevens worden geschrapt. Hoe dan ook moeten deze gegevens worden geschrapt nadat de termijn is verstreken die nodig is om de doelstellingen te bereiken waarvoor ze werden verkregen. Terwijl de gegevens van de kiezerslijsten na afloop van een verkiezing in bepaalde gevallen nog mogen worden gebruikt, bijvoorbeeld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moeten ze na gebruik worden vernietigd wanneer de verkiezing waarvoor die gegevens werden verzameld is afgesloten. De regelgeving voorziet niet in het gebruik van de gegevens van de personenlijsten uit de bevolkingsregisters na afloop van de verkiezing: ze moeten worden vernietigd na afloop van de specifieke verkiezing waarvoor die gegevens werden verkregen.

De personen die de gegevens verwerken van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit de bevolkingsregisters, mogen die gegevens niet ter kennis brengen van derden. Zij mogen de lijsten doorsturen naar een verwerker² die belast is met de uitvoering van een politieke mailing. De verwerker moet voldoende waarborgen bieden - wat betreft gespecialiseerde kennis, betrouwbaarheid en middelen - voor de uitvoering van technische en organisatorische maatregelen die voldoen aan de vereisten van de AVG.

II.4. Rechten van de kiezer

De partijen en kandidaten die acties van verkiezingspropaganda ondernemen op basis van de kiezerslijsten of de personenlijsten uit de bevolkingsregisters, hebben de verwerkte gegevens niet verzameld om de propagandaboodschappen te verspreiden bij de betrokkenen, i.e. de kiezers. Bijgevolg hebben de kiezers het recht kennis te krijgen van de identiteit en de contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke, van de doeleinden van de verwerking waarvoor de persoonsgegevens bestemd zijn (verkiezingsdoeleinden), van de juridische grondslag van de verwerking en van de herkomst van deze gegevens.

Bovendien moet hun recht om zich te verzetten tegen de verwerking van hun persoonsgegevens **ten laatste op het ogenblik van de eerste communicatie met de kiezers** uitdrukkelijk bij hen onder de aandacht worden gebracht, op duidelijke wijze en onderscheiden van eender welke andere informatie.

De kiezer kan zich niet van tevoren verzetten tegen het gebruik, door de partijen en de kandidaten, van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit de bevolkingsregisters voor doeleinden van verkiezingspropaganda. De mededeling van de persoonsgegevens in deze lijsten aan de partijen en

² De AVG maakt een onderscheid tussen de derde en de verwerker, waarbij de **derde** wordt gedefinieerd als een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan, niet zijnde de betrokkene, noch de verwerkingsverantwoordelijke, noch de verwerker, noch de personen die onder rechtstreeks gezag van de verwerkingsverantwoordelijke of de verwerker gemachtigd zijn om de persoonsgegevens te verwerken. De AVG definieert de **verwerker** als de natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan die/ dat ten behoeve van de verwerkingsverantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt.

de kandidaten is immers verboden krachtens de kieswetgeving of de regelgeving betreffende de bevolkingsregisters. In hun eerste boodschap van verkiezingspropaganda mogen de partijen en kandidaten dus op wettige wijze gebruik maken van de persoonsgegevens van de bedoelde lijsten.

De ontvanger van de eerste boodschap van de partij of de kandidaat moet zich nadien kunnen verzetten tegen een gebruik van de persoonsgegevens die op hem betrekking hebben voor prospectiedoeleinden, hier meer bepaald voor verkiezingspropaganda. Nadat ze zich hebben verzet mag er met de burgers geen contact meer worden opgenomen in de aanloop naar de verkiezingen of na afloop van de verkiezingen.

III. Gebruik van elektronische communicatiemiddelen door de partijen en de kandidaten

Opdat de verwerking van de persoonsgegevens van de kiezerslijsten en de personenlijsten uit de bevolkingsregisters wettig zou zijn, moet de partij of de kandidaat een wettig belang hebben dat de bovenhand heeft op dat van de betrokkenen. Het versturen van elektronische berichten via e-mail of sms wordt als een bijzonder indringende praktijk beschouwd, zodat de belangen of de fundamentele vrijheden en rechten van de kiezers in principe zwaarder doorwegen dan de wettige belangen van de verwerkingsverantwoordelijke.

Het versturen van elektronische berichten via e-mail is toelaatbaar indien de kiezer zijn voorafgaande toestemming verleent voor een verwerking van zijn persoonsgegevens voor doeleinden van verkiezingspropaganda.

Het lijkt redelijk om toe te staan dat de elektronische gegevens door een partij worden gebruikt om verkiezingspropaganda te voeren bij haar leden en sympathisanten met wie een al bestaande relatie dus bewezen is. Wat betreft de leden en sympathisanten van de politieke partijen is het zo dat zij bij het verzamelen van hun elektronische contactgegevens duidelijk op de hoogte moeten worden gebracht van het feit dat die gegevens eventueel kunnen worden gebruikt voor doeleinden van verkiezingspropaganda alsook van het recht dat ze genieten om zich tegen een dergelijk gebruik te verzetten. Zo de betrokkene zich in eerste instantie niet heeft verzet, moet deze mogelijkheid inzake verzet hem worden geboden bij elke nieuwe elektronische boodschap van verkiezingspropaganda.

Het verzamelen door de partijen en kandidaten van elektronische contactgegevens in openbare bronnen zoals blogs of internetfora, evenals hun latere gebruik voor doeleinden van verkiezingspropaganda, is een voorbeeld van gebruik van persoonsgegevens dat strijdig is met de belangen of de fundamentele vrijheden en rechten van het individu. Deze verwerking zou worden geacht onverenigbaar te zijn met het initieel doel waarvoor deze gegevens werden verkregen. Een dergelijk later verzamelen door de partijen en kandidaten zou alleen toegelaten zijn indien de betrokkene zijn voorafgaande toestemming heeft gegeven voor de verwerking van zijn persoonsgegevens met dat doel of voor zover de wetgeving daarin voorziet.